ÎNCADRAREA ALOGENILOR ÎN RÂNDUL NOBILIMII DIN BASARABIA ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Cristina GHERASIM

Fiind amplasate geografic într-un loc strategic, Principatele Române au prezentat un interes deosebit în politica de extindere şi expansiune a Imperiului Rus. Din acest considerent, după anexarea în 1812 a teritoriului dintre Prut şi Nistru, ţarismul a căutat să-şi creeze în noua provincie o bază socială în persoana diferitelor categorii sociale, care urmau să susţină şi să promoveze politica imperială. Pe lângă acordarea diferitelor înlesniri şi privilegii populaţiei autohtone, în special boierimii, administraţia imperială a promovat o politică de colonizare şi de deznaţionalizare a teritoriului nou-anexat cu diferite popoare alogene, prin acordarea de proprietăţi funciare, de diverse funcţii în organele administrative nobilimii şi funcţionarilor străini, tinzând să-şi creeze un sprijin social în persoana noilor veniţi.

Analiza literaturii de specialitate permite să constatăm că problema legată de încadrarea alogenilor în rândurile nobilimii basarabene este tratată superficial în lucrări monografice sau studii separate. De fapt, o lucrare monografică care ar aborda această problemă lipseşte şi în istoriografia contemporană. Totuşi, unele informaţii tangenţiale referitoare la nobilii basarabeni de origine străină, încadraţi în rândurile nobilimii basarabene, întâlnim în articolele cercetătorilor I.V. Saharov, Sergiu Bacalov, Dinu Poştarencu. Sursa de bază ce permite studierea procesului de încadrare a alogenilor în rândul nobilimii din Basarabia reprezintă izvoarele de arhivă depozitate în Fondul Adunării Deputaţilor Nobilimii din Basarabia (fondul 88), precum şi alte fonduri ale Arhivei Naţionale a Republicii Moldova, Arhivei de Stat din regiunea Odesa şi Arhivei Istorice de Stat din Rusia.

Analiza surselor publicate şi a documentelor de arhivă ne fac să constatăm că existau mai multe etnii care s-au încadrat în rândurile nobilimii din Basarabia. Printre principalele categorii erau funcţionarii ruşi ai căror origine etnică era diferită (etnici ruşi, olandezi, germani, francezi etc.). O altă categorie au prezentat-o şleahticii polonezi. Înainte, dar şi după 1812, din teritoriile poloneze aflate sub stăpânirea Imperiului Rus, în Basarabia au venit un număr semnificativ de nobili polonezi, de diferită origine etnică (polonezi propriu-zişi, ucraineni şi moldoveni) [1, p.253].

În fondul Adunării Deputaţilor Nobilimii din Basarabia sunt depozitate numeroase dosare prezentate de alogeni care doreau să-şi confirme noblețea în regiunea Basarabia pentru a beneficia de privilegii. Neavând ca scop, la moment, analiza în totalitatea a acestor dosare, vom examina doar un singur caz, cel al lui Teodor von Metlercampf. La 20 mai 1839, aceasta depune pe numele Adunării Deputaţilor Nobilimii din Basarabia dosarul său, cerând să-i

fie recunoscută nobleţea sa şi a copiilor săi, fiind introduşi în Cartea Genealogică a neamurilor nobile din Basarabia. Analiza dosarului permite să constatăm că Teodor von Metlercampf este originar din or. Hamburg, iar la 16 noiembrie 1814, a trecut în serviciul Rusiei, unde s-a afirmat ca iscusit militar, a participat la campaniile militare contra lui Napoleon Bonaparte şi la războiul ruso-turc din 1828-1829. Pentru meritele avute faţă de administraţia imperială rusă, a fost decorat cu Ordinul Sfânta Ana de gradul 3 (7 octombrie 1829) şi Ordinul Sfântul Vladimir de rangul 4 (4 iunie 1830) [2, 10, verso – 11]. Aflându-se în Basarabia, s-a căsătorit cu Maria, fiica boierului Ralli, de la care are doi copii: Oscar (născut la 11 august 1824) şi Amalia (născută la 24 august 1825). Faptul că funcţionarii civili şi militari, de origine străină, deţineau proprietăţi funciare în Basarabia, obţinute pentru serviciile lor sau primite ca zestre în urma căsătoriei cu fiicele boierilor autohtoni, nu reprezintă o noutate. Respectiv, şi nobilul von Metlercampf deţinea în proprietate părţi din moşia Teleneşti, Şendreni şi Vărzăreşti.

Astfel, Adunarea Deputaţilor Nobilimii din Basarabia analizând documentele prezentate de Teodor von Metlercampf: diplomele care dovedesc deţinerea de către petiţionar a rangurilor sus-menţionate, extras din formularul de serviciu unde sunt indicate toate funcţiile deţinute, certificatele de naştere a copiilor săi Amalia şi Oscar, precum şi adeverinţa eliberată de poliţia orăşenească care prevede că acesta nu a încălcat legislaţia, a confirmat nobleţea acestuia [2, p.7, verso – 8]. În final, putem menţiona că nobleţea reprezentaţilor familiei von Metlercampf le-a fost recunoscută în baza funcţiilor militare deţinute şi serviciilor prestate faţă de administraţia imperială rusă.

Ca rezultat, pe parcursul sec. al XIX-lea, alături de boierii autohtoni, în procesul de confirmare a titlurilor nobiliare, la Comisia instituită în acest sens s-au încadrat şi reprezentanţi ai nobilimii alogene. Deseori, comisia, în urma cercetărilor de zeci de ani a unor dosare a nobilimii autohtone, nu le recunoştea nobleţea solicitanţilor. În acelaşi timp, unii funcţionari ce nu erau de neam nobil, dar care prezentau documente despre serviciu credincios faţă de administraţia rusă, erau trecuţi fără nici o piedică în Cartea Genealogică a neamurilor nobile din Basarabiei. Aceasta denotă faptul că guvernul rus era interesat de schimbarea componenţei etnice a nobilimii basarabene, diluarea şi dispersarea acestei categorii sociale [3, p.181]. Totodată, trebuie să constatăm că, reprezentanţii nobilimii băştinaşe prezentau acte doveditoare a nobleţei cu o vechime anterioară momentului anexării (secolul XVII-XVIII), eliberate de către Divanul Principatului Moldova. Situaţia este alta în cazul persoanelor alogene, care prezentau acte eliberate de administraţia imperială, fiindu-le recunoscut titlul nobiliar în baza actelor ce confirmau că petiţionarul a deţinut funcţie civilă sau militară.

Acest proces de completare a nobilimii basarabene, sau mai bine zis de recunoaştere a titlului nobiliar alogenilor, a avut consecinţe multiple. În primul rând, s-a înregistrat o creştere numerică a numărului elitei nobiliare din Basarabia, de la 869 de nobili existenţi în 1817 la 21863 de nobili – în 1897. Concomitent, este înregistrată şi o modificare a componenţei etnice a acestei categorii sociale din Basarabia, încât boierimea veche moldovenească majoritară la început, a devenit una minoritară la sfârşitul dominaţiei ţariste. Dacă până la anexare marile proprietăţi funciare din teritoriul dintre Prut şi Nistru aparţineau boierilor moldoveni, atunci, după 1812, acest raport se modifică în favoarea funcţionarilor civili şi militari de etnie alogenă. O altă consecinţă, nu mai puţin importantă, reprezintă faptul că elementul alogen încadrat în rândurile nobilimii autohtone a contribuit la producerea unor schimbări ale moravurilor, tradiţiilor, obiceiurilor şi mentalităţii nobilimii din Basarabia. Astfel, dacă la început exista un număr mai mare de boieri moldoveni care îşi menţin mentalitatea românească şi tind să-şi păstreze limba, tradiţiile şi obiceiurile străbune, treptat, numărul acestora se micşorează, fiind strâmtorat de elementele alogene, în mare parte venite, cu titlu de nobil obţinut pentru serviciul şi devotamentul acordat Rusiei sau căpătând acest titlu prin serviciul în Basarabia.

Prin urmare, odată cu infiltrarea persoanelor alogene în rândurile nobilimii basarabene, s-a încercat schimbarea componenţei etnice, rusificarea şi deznaţionalizarea acestei categorii sociale.

Referinţe:

1. BACALOV, Sergiu. Diversitatea etnosocială a elitei basarabene. Studii de caz: Boierii moldoveni Bostan, Şleahticii, polonezi: Levitchi, negustorii germani Ghermanson. În: *Studii de arhondologie şi genealogie*. Chişinău, 2013, p. 253-288.
2. Arhiva Naţională a Republicii Moldova, Fondul 88, inv. 2 d. 375.
3. SAMOILENCO, Valentina. Boierimea din Basarabia în secolul al XIX-lea. Statutul ei juridic şi social. În: *Frontierele spaţiului românesc în contextul european.* Oradea, 2008, p. 178-191.
4. САХАРОВ, И.В. К вопросу об этническом составе бессарабского дворянства: выходцы из России – на примере Афанасьевых. În: *Nobilimea Basarabeană în epoca reformelor din Imperiul Rus.* Chişinău, 2013, p. 95-103.